

स्युवा भाषाको लेखनशैली

ॐ सुव'गन्म'र'यम'ये'सु'केव'सि'मस'गु।

जेष्ठ २०७१ (May 2014)

स्युबा भाषाको लेखनशैली

सु'व'ग'र'r'g

प्रकाशक: मातृभाषा केन्द्र नेपाल

सर्वाधिकार © मातृभाषा केन्द्र, SIL International र स्युबा समूदायमा सुरक्षित

मूल्य: रू. २५/-

विषय सूची

दुई शब्द	५
प्रकाशकीय	७
मनतव्य	९
परिचय	१०
उद्देश्य	१३
शुद्ध लेखनका सिद्धान्तहरू	१४
अध्याय १ व्यञ्जनवर्णहरू.....	१५
हलन्तको प्रयोग.....	२८
तानको प्रयोग.....	२८
व्यञ्जनवर्णहरूको जोडाइ वा संयुक्ताक्षर.....	३०
अध्याय २ स्वरवर्णहरू.....	३४
संयुक्त स्वरवर्ण.....	३७
अध्याय ३ आगन्तुक शब्दहरूको लेखनशैली	३९
अध्याय ४ स्युबा वर्णमाला.....	४१
अध्याय ५ विभक्ति र निपातको प्रयोग.....	४३
नाम शब्दसँग आउने विभक्तिहरू.....	४३
क्रिया शब्दसँग आउने परसर्गहरू.....	४४
निपात शब्दहरू.....	४६
अध्याय ६ संयुक्त शब्दहरू	४७
संयुक्त नाम शब्दहरू.....	४७
क्रिया पदावली.....	४८
सहायक क्रियाहरू.....	४९
अध्याय ७ विराम चिन्हहरूको प्रयोग.....	५१
अध्याय ८ स्युबा भाषाको कथा.....	५३

दुई शब्द

आज संसार आधुनिक प्रविधि र विश्व व्यापीकरणमा गइरहँदा आफ्नो भाषा र संस्कृति पनि एक अर्कामा मिसिएर वास्तविकता चाहिँ हराउने सँघारमा पुगेको र केही हराइ सकेको अवस्थाहरू देखिन्छन्। त्यसैले अहिले केही सरकारी तथा गैह्र सरकारी संस्थाहरूले आफ्नो ठाउँ छोडेर गए पनि भाषाचाहिँ बचाइ राखौं भन्ने नाराका साथ भाषाको पहिचान संरक्षणको थालनी भइरहे पनि यति धेरै भाषा र जाति भएको देशमा भन्नु भाषाको विकास र उत्थान अपरिहार्य छ। आफ्नो भाषाको विकास नभइ गाउँ समाज र देशको विकास हुँदैन भन्ने भनाइहरू पनि रहेको पाइन्छ। त्यसै क्रममा हाम्रो देश नेपालमा रहेको धेरै जाति भाषाहरूको पहिचान तथा विकास भइरहे पनि राज्यको आदिवासी जनजातिलाई हेर्ने गलत दृष्टिकोणको कारण अबैध धेरै जाति तथा भाषाहरूको पहिचान र विकास हुन बाँकी छ, यसैमध्ये स्युबा भाषा पनि एक हो।

हाल आएर विभिन्न व्यक्ति तथा संस्थाहरूको सहयोगमा हाम्रो स्युबा भाषाको उत्थान तथा पहिचानको कार्य सुरु भएको छ। यसमा हामी सबै स्युबा भाषा समुदायको सहयोग अपरिहार्य छ, हाम्रो स्युबा भाषा समुदाय धेरै भएता पनि आफ्नो पहिचान फरक दिएर बसेको तथ्यहरू पनि पाइन्छ। त्यसैले सबैलाई आफ्नो सही पहिचान दिएर एकजुट भइ स्युबा भाषा संस्कृतिको विकास गरौं भन्न चाहन्छु। साथै यो स्युबा भाषा लेखनशैली किताबले स्युबा भाषा लेखाइमा एकरूपता हुनेछ भन्ने अपेक्षा गरेका छौं।

अन्तमा यस स्युबा भाषा लेखनशैली तयार पार्न सहयोग पुऱ्याउने व्यक्ति

तथा संस्थाहरू (SIL र MTCN) लाई धेरै धेरै धन्यवाद छ। साँच्चै उहाँहरूको अविस्मरणीय सहयोगले यो किताब बनाउन सफल भयौं। स्युबा भाषा समुदायलाई आफ्नो सही पहिचान दिएर स्युबा भाषा तथा समग्र स्युबा जातिको विकासका लागि अग्रसर बनौं भन्न चाहन्छु।
धन्यवाद।

प्रदिप कुमार तामाङ (स्युबा)
दुरागाउँ- २ रामेछाप

प्रकाशकीय

तपाईंले यस पुस्तिकालाई अहिले पढिरहनु हुँदा स्युबा भाषाको उन्नतिको निम्ति योगदान दिने ती १० जना स्युबा प्रतिनिधिहरू साथै भाषा विकासका निम्ति तालिम दिने संस्थाहरूलाई समेत सद्भाव पुगिरहेको छ। लेखन परम्परा नबसेका वा भर्खरै बस्न लागेका भाषाको निम्ति लेखन सहयोगी किताबको खाँचो अत्यन्तै महत्वपूर्ण छ। हरेकले आ-आफ्नै तरिकाले लेख्न थालिने हो भने लेख्य परम्परामा मानकताको सधैं समस्या परिरहनेछ। प्रचलित भाषाको प्रभावबाट आफ्नो भाषाको मौलिकतालाई जोगाउने सवाल पनि उठ्न सक्छ। भाषामा भएका र आउन लागेका समस्याहरूलाई पहिले देखि नै सम्बोधनका निम्ति प्रयास गर्न इच्छुक हुने व्यक्ति तथा संघ संस्थाहरू समुदायको निम्ति वन्दनीय पात्र हुन्।

स्युबा भाषाको उन्नतिको निम्ति स्युबा समुदायबाट विभिन्न १० जना प्रतिनिधिहरूका साथमा भाषा विकास सम्बन्धि तालिम दिने संस्था एस आई एल इन्टरनेशनलसँगै मिलेर बनाइएको यस 'स्युबा भाषाको लेखनशैली' लाई प्रकाशन गरेर स्युबा भाषा समुदायमा पुज्याउन पाउँदा मातृभाषा केन्द्र नेपाल खुशी व्यक्त गर्दछ।

जातिको अस्तित्व लोप हुन पुग्दा भाषाबाट त्यस जातिले पुनर्जीवन प्राप्त गर्नसक्छ। लेख्य परम्पराले भाषालाई स्थायी बनाउँछ। लेख्न थालेपछि भाषाले आफ्नो इतिहास खोज्न थाल्छ, तर भाषा सजिलोसँग संचार गर्नको निम्ति सिर्जना गरिएको साङ्केतिक माध्यम भएको हुनाले सरलता र सहजता यसका प्राण हुन्। यसका साथै स्वीकार्य शैली यसको देह हो।

सरलता, सहजता र स्वीकारयोग्यता भए भने भाषा जिउँदो जाग्दो हुन्छ। यसो हुनको निम्ति भाषाविज्ञान सम्मत् तर्क, भाषा समुदायको स्वीकृति र परिवर्तनलाई आत्मसात् गर्न सक्ने विचार, आदि सवालहरूको महत्वपूर्ण स्थान रहन्छ। यस्ता अभिभाराहरू हामीले सधैं जसो अनुभव गरिरहने दाल-भात-भोटोको जिम्मेवारी भन्दा कयौं गुणा प्रभावशाली हुन्छन्। धन्यवाद!

सुशील सुब्बा
मातृभाषा केन्द्र नेपाल
ललितपुर-३, धोबिघाट

मनतव्य

आज साँच्चै हाम्रो स्युबाहरुको भाषाको विकास तथा उत्थानको सुरुवात हुँदा म धेरै खुशी छु। मैले आज भन्दा ४० बर्ष अघिबाट नै स्युबा भाषाको विकासमा लागिपरेको थिएँ। तर विशेषवश कारण त्यतिखेर पुरा सफल हुन सकेन, तर मेरो निरन्तर प्रार्थना थियो। आज आएर फेरि हाम्रो स्युबा भाषाको विकासमा केही कामहरु सुरु हुँदा म धेरै खुशी छु। साथै सम्पूर्ण स्युबा दाजुभाई दिदी बहिनीहरुलाई आफ्नो भाषा संस्कृतिको विकास गरौं, यो नै सम्पूर्ण स्युबा जातिको विकासको आधार बन्नेछ भन्न चाहन्छु। त्यसैले यो स्युबा भाषाको लेखनशैली किताब सबैले पढौं र कुनै सल्लाह सुझाव दिएर सहयोग गरिदिनुभएमा धेरै राम्रो हुनेछ। अन्तमा यस स्युबा भाषाको लेखनशैली निर्माण तथा प्रकाशनमा सहयोग पुऱ्याउने सबै व्यक्ति तथा संस्थाहरुलाई हृदयदेखि धन्यवाद।

पा. नोर्वु लामा
दुरागाउँ – ६, फेदी
(हाल थेचो -६, ललितपुर)

परिचय

यो पुस्तिका 'स्युबा भाषाको लेखनशैली' मातृभाषा केन्द्र नेपाल र SIL International Nepal को संयुक्त पहलमा काठमाडौंमा मिति २०७० साल फाल्गुण ५ गतेदेखि १४ गतेसम्म संचालित कार्यशालामा तयार गरिएको हो। यस पुस्तिकामा निम्न व्यक्तिहरूको योगदान रहेको छः

श्रीमती लमु तामाङ (स्युबा)

श्रीमती पासाङ माया लामा (स्युबा)

श्री बुद्धि बहादुर तामाङ (स्युबा)

सुश्री मुना तामाङ (स्युबा)

श्री साङ्बु तामाङ (स्युबा)

श्री नोरसाङ तामाङ (स्युबा)

श्री निङमर तामाङ (स्युबा)

श्री प्रदिप कुमार तामाङ (स्युबा)

श्री बुद्धसिंह लामा (स्युबा)

श्री इसाक लामा (स्युबा)

परामर्शदाता:

श्रीमती मारी-सिस्को खड्गी (SIL International Nepal)

सहजकर्ता:

श्री नेत्रमणि दुमीराई

श्रीमती छिडचीप्पा ल्होमी

श्रीमती आशा मोक्तान

श्री दिवाकर मान श्रेष्ठ

प्रस्तावित पुस्तिकालाई रामेछाप जिल्लाको पाँच वटा गाविस (दुरागाउँ, नामाडी, रस्नालु, भूजी र सैपु) को स्युबा भाषा समुदायको बिच २०७० साल फाल्गुन र चैत्र महिनामा चार हप्ता लगाई स्युबा भाषाको लेखनशैलीको परिचय र परिक्षण गरियो।

स्युबा भाषा समुदायबाट प्राप्त सल्लाह सुभाबलाई समेटी मिति २०७१ साल बैशाख ३० गते प्रस्तावित पुस्तिकालाई संशोधन गरी यस पुस्तिकालाई प्रकाशित गर्ने निर्णय गरियो।

स्युबा भाषाको लेखनशैली निर्धारण, स्तरीकरण तथा विकास र उत्थानको लागि सम्पूर्ण स्युबा भाषा-भाषीहरूको अमूल्य सुभाब र सल्लाहको निम्ति निम्न व्यक्तिहरूलाई सम्पर्क गर्न सक्नुहुनेछ।

सम्पर्क:

बुद्धि बहादुर तामाङ (स्युबा), ६८४३०७६१७५; ९७४४०६४७२१

दुरागाउँ-२, रामेछाप।

नोरसाङ स्युबा तामाङ, ६८४१७४२६३७

ठेचो-६, ललितपुर, नेपाल।

प्रदिप कुमार तामाड (स्युबा), ६८५११४१४६२
दुरागाऊं-२, रामेछाप

निडमर दोङ्बा (स्युबा), ६८४११६१६४६
दुरागाऊं-६, रामेछाप

उद्देश्य

स्युबा भाषीहरूको सल्लाह र सुझाव अनुसार स्युबा भाषाको लेखनशैलीलाई स्तरीकरण बनाउन हामीले यस पुस्तिका प्रस्ताव गरेका छौं। यसका मुख्य तिनवटा उद्देश्यहरू छन्:

१. स्युबा भाषीहरू बिच यस लेखनशैलीको प्रयोगले लेखाईमा एकरूपता ल्याउन चाहन्छौं। साथै यो पुस्तिकाले सबै स्युबा भाषीहरूलाई पठन पाठनमा उत्साहित बनाउनेछ भन्ने आशा गरेका छौं।

२. नेपाली भाषामा लेखपढ गरिरहेका तथा स्युबा भाषामा विना कठिनाई लेखपढ गर्न चाहने जिज्ञासु व्यक्तिहरूलाई यस लेखनशैलीको माध्यमबाट सहयोग पुऱ्याउन चाहन्छौं।

३. यस लेखनशैलीलाई सक्दो सहज बनाई स्युबा भाषीहरूका लागि औपचारिक तथा अनौपचारिक शिक्षामा पठन पाठन गर्न सक्ने बनाउन चाहन्छौं।

शुद्ध लेखनका सिद्धान्तहरू

निम्न सिद्धान्तहरूलाई ध्यानमा राखी यस स्युबा भाषा लेखनशैली तयार गरिएको हो।

१. उच्चारणको सही प्रतिनिधित्व
२. लेखनशैलीमा एकरूपता
३. सिक्नको लागि सजिलो
४. सुबिस्ता/सहजता
५. स्वीकार्य र सहमतिपूर्ण

अध्याय १

व्यञ्जनवर्णहरू

उच्चारणको आधारमा स्युबा भाषामा २४ वटा व्यञ्जनवर्णहरू पाइन्छन्। ती सबै व्यञ्जनवर्णहरू देवनागरी लिपिको प्रयोग गरी निम्न अनुसार लेख्ने प्रस्ताव गरिन्छ।

शब्दका सुरुमा, बिचमा र अन्त्यमा आउने व्यञ्जनवर्णहरूका उदाहरणहरू निम्न अनुसार छन्:

क	स्युबा शब्द	नेपाली अर्थ
सुरुमा	काःल्दा	भोला
	केःङ्जे	लगाउने
	काःल्सी	गयो
बिचमा	ज्योर्कोइ	पाउँछ
	चीक्पा	गारो (पर्खाल)
	नेकी	भाँडा
अन्त्यमा	फोँस्योक	लुकुनी
	लुःक	भेडा
	चीक	एक

ख	स्युबा शब्द	नेपाली अर्थ
सुरुमा	खाला	माथि
	ख्योइदी	तेरो
	ख्या	तपाईँ
बिचमा	--	
	--	
अन्त्यमा	--	
	--	

ग	स्युबा शब्द	नेपाली अर्थ
सुरुमा	गुरी	बिरालो
	गाकर्याड	बर्को (पछ्यौरा)
	गासी	अड्क्यो
बिचमा	लेःगा	काम
	साःगे	खान्छु
	पाल्गा	रायो
अन्त्यमा	--	
	--	

ड	स्युबा शब्द	नेपाली अर्थ
सुरुमा	डी:मा	दिन/घाम
	डा:ल्सी	थकाइ
	डामा	पुच्छर
बिचमा	तो:ड्बा	अनुहार
	इ:डे	हो
	मा:ड्बु	धेरै
अन्त्यमा	पा:लाड	गाई
	सी:ड	बारी
	छोड	व्यापार

च	स्युबा शब्द	नेपाली अर्थ
सुरुमा	चम्बा	पीठो
	चीले	किन
	चेन	बाघ
बिचमा	मार्ची	खुर्सानी
	मा:च्ची	अलिक तल
	दुक्चो	कुहिनो

अन्त्यमा	--	
	--	

छ	स्युबा शब्द	नेपाली अर्थ
सुरुमा	छा	नुन
	छाक्पु	जार
	छाकुमा	सौता
बिचमा	डो:छा	लाज
	--	
अन्त्यमा	--	
	--	

ज	स्युबा शब्द	नेपाली अर्थ
सुरुमा	जाम्बुलीड	पृथ्वी
	जाको:र्मु	इन्द्रेणी
	जीबा	डर
बिचमा	जाजे	चढ्नु
	के:ङ्जे	लगाउनु
	क्याजानी	पन्युँ

अन्त्यमा	--	
	-	

ट	स्युबा शब्द	नेपाली अर्थ
सुरुमा	टा	कपाल
	टोःम्बो	तातो
	टोःपा	पेट
बिचमा	नेःटी	कत्ला
	पाटाप	बाँस
	रीःमीःटी	वन मन्छे
अन्त्यमा	--	
	--	

ठ	स्युबा शब्द	नेपाली अर्थ
सुरुमा	ठा	रगत
	ठीबा	पित्त
	ठेक्च्युड	ठेकी
बिचमा	--	
	--	

अन्त्यमा	--	
	--	

ड	स्युबा शब्द	नेपाली अर्थ
सुरुमा	डाम्बा	गाला
	डाँसी	उडुस
	डेबा	पैसा
बिचमा	लाड्डुक	बाछा
	लुःन्डी	स्याल
	हेन्डी	भूत
अन्त्यमा	--	
	--	

त	स्युबा शब्द	नेपाली अर्थ
सुरुमा	तीःड्साड	आजकल
	तोःड्बो	रूख
	तीड्ला	पछि
बिचमा	लाःप्ती	पात
	सीःताड	रीस

	गोर्तोक	गाँठो
अन्त्यमा	--	
	--	

थ	स्युबा शब्द	नेपाली अर्थ
सुरुमा	थाक्पा	डोरी
	थोला	माथि
	थाम्जेर	सबै
बिचमा	--	
	--	
अन्त्यमा	--	
	--	

द	स्युबा शब्द	नेपाली अर्थ
सुरुमा	दाड	हिजो
	दालु	गँड्यौला
	दी	यो
बिचमा	पेदाम	कथा
	माःदाड	भयाल

	इःदाक	राक्षस
अन्त्यमा	--	
	--	

न	स्युबा शब्द	नेपाली अर्थ
सुरुमा	नोःर	धन
	नाःक्पु	कालो
	नासुम	नाक
बिचमा	मेना	मसला
	गोन्डी	ढिँडो
	हेन्डी	भूत
अन्त्यमा	तीःन	सात
	सेन	बिउ
	तेन	ओछ्यान

प	स्युबा शब्द	नेपाली अर्थ
सुरुमा	पीःटुकमु	केटी
	पाःल	ऊन
	पाःड्मा	छोक्रा

बिचमा	गोर्पेन	खुकुरी
	काप्च्या	ओढ्ने
	केःपा	कान्ला
अन्त्यमा	लेःप	कुरा
	होप	खाल्टो
	नुःप	रात

फ	स्युबा शब्द	नेपाली अर्थ
सुरुमा	फौँस्योक	लुकुनी
	फीर्च्या	फेरि
	फाप	मर्चा
बिचमा	--	
	--	
अन्त्यमा	--	
	--	

ब	स्युबा शब्द	नेपाली अर्थ
सुरुमा	बाक्पा	मुकुन्डो
	बोल्जे	मोल्नु

	बो	भाग
बिचमा	तोःड्बो	रूख
	लुःड्बा	खोला
	ल्हाबा	बतास
अन्त्यमा	--	
	--	

म	स्युबा शब्द	नेपाली अर्थ
सुरुमा	माःड्बु	धेरै
	माःइ	भैँसी
	माःर	घिउ
बिचमा	डीःमा	दिन
	टीःमा	पाद
	थाम्जेर	सबै
अन्त्यमा	लाःम	बाटो
	पेदाम	कथा
	लेकाम	जुत्ता

य	स्युबा शब्द	नेपाली अर्थ
सुरुमा	युःल	गाउँ
	यार्का	बर्षा
	याःबु	राम्रो
बिचमा	सायु	भूकम्प
	लाःयो	पाप
	तीया	नाइटो
अन्त्यमा	--	
	--	

र	स्युबा शब्द	नेपाली अर्थ
सुरुमा	राःड्सा	अर्को
	रीःड्बु	लामो
	रीःदाक	जनावर
बिचमा	गुरी	बिरालो
	छेर्माड	काँडा
	खुज्याम	तावा (ढुङ्गाको)
अन्त्यमा	थाम्जेर	सबै

	सीप्तर	औंठी
	नोःर	सम्पत्ति

ल	स्युबा शब्द	नेपाली अर्थ
सुरुमा	ला	आत्मा
	लुःड्बा	खोला
	लाःक्पा	हात
बिचमा	युःल्बा	गाउँले
	चीले	किन
	छीलुक	बोसो
अन्त्यमा	पुःल	सर्प
	मेःङ्गाल	अगुल्टो
	डेबुल	सिरानी

व	स्युबा शब्द	नेपाली अर्थ
सुरुमा	वाड	आशिष (लामाबाट लिने)
	वाःरासीःड	घुज्यान बारी/करेसा बारी

	वाःम्जे	फकाउनु
बिचमा	दावा	महिना
	कावा	किला/थाम
	खावा	हिउँ
अन्त्यमा	--	
	--	

स	स्युबा शब्द	नेपाली अर्थ
सुरुमा	सेम्बा	नयाँ
	साःम्बा	साँघु/पुल
	सुम	तीन
बिचमा	तागासुना	हेर्दाखेरी
	पेःल्सीड	काउलो
	ताःसीड	थाङ्ग्रो
अन्त्यमा	--	
	--	

ह	स्युबा शब्द	नेपाली अर्थ
सुरुमा	हे	आलु

	हाले:जे	आत्तिनु
	होप	खाल्टो
बिचमा	--	
	--	
अन्त्यमा	--	
	--	

हलन्तको प्रयोग

स्युबा भाषामा शब्दको अन्त्यमा 'अ' स्वरवर्ण आउँदैन। त्यसैले स्युबा शब्दको अन्त्यमा आउने व्यञ्जनवर्णको खुट्टा नकाट्ने वा हलन्त नराख्ने प्रस्ताव गरियो। जस्तै: **चेन** (बाघ), **सी:ङ** (दाउरा), **गोर्तोक** (गाँठो)।

तानको प्रयोग

स्युबा भाषामा केही शब्दहरूलाई उच्चारण गर्दा घाँटीमा बढी कम्पन्नताका साथ सासलाई बाहिर फ्याँक्नु पर्छ। यी शब्दहरूका लागि स्वरवर्णको पछाडि विसर्ग (:) चिन्ह प्रयोग गर्ने प्रस्ताव गरियो। देवनागरी लिपिसँग मिल्दो यो चिन्ह (:) कीबोर्डमा टाइप गर्न सहज हुन्छ। साथै पहिले प्रकाशित स्युबा भाषाको पुस्तकमा पनि यही चिन्हको प्रयोग गरिएको छ। यसलाई भाषाविज्ञानमा तान भनिन्छ। विसर्ग (:) चिन्हलाई लेख्दा विसर्गको माथि डिक तानेर लेख्ने जस्तै: **मे:मे** भन्दा **मे:मे**, **रा:** भन्दा **रा:** लेख्ने। कम्प्युटरमा यही तरिकाले टाइप गर्नको लागि

Annapurna SIL Syuba Font को प्रयोग गर्न सकिन्छ। उक्त Font प्राप्त गर्नको लागि निम्न Website: www.sil.org/asia/nepal मा जान सकिन्छ।

उदाहरणहरू:-

कम कम्पन्न हुने		बढी कम्पन्न हुने	
स्युबा शब्द	नेपाली अर्थ	स्युबा शब्द	नेपाली अर्थ
तो	भात	तोः	ढुङ्गा
कोम्बा	टोकरी	कोःम्बा	गुम्बा
सु	को	सुः	दुखाइ
लोड	उठाऊ	लोःड	उठ
केपा	कम्मर	केःपा	कान्ला
डीमु	सँग	डीःमु	दिन

ग, ज, ड, द, ब जस्ता व्यञ्जनवर्णहरू उच्चारण गर्दा घाँटीमा बढी कम्पन्न हुने भएकोले यी वर्णहरूसँग विसर्ग (:) चिन्ह राख्नु पर्दैन।

उदाहरणहरू:-

स्युबा शब्द	नेपाली अर्थ
गुरी	बिरालो
गासी	अड्क्यो
जीबा	डर

जाजे	चढ्नु
डेबा	पैसा
लाङ्ङुक	बाछा
दाम्जे	छान्नु
पेदाम	कथा
बोल्जे	मोल्नु
बो	भाग

व्यञ्जनवर्णहरूको जोडाइ वा संयुक्ताक्षर

शब्दमा दुईवटा व्यञ्जनहरू सँगसँगै आएमा दुई तरिकाले लेख्न सकिन्छ। जस्तै: डोम्बो अथवा डोम्बो (पाहुना)। स्युबा भाषामा चाहिँ अधिल्लो व्यञ्जन आधा लेख्ने (जस्तै: डोम्बो) प्रस्ताव गरिएको छ। साथै आधा अक्षर लेख्न नमिल्ने व्यञ्जनहरूको (जस्तै: ड, छ, ट, ड, द, ह) खुट्टा काटेर वा हलन्तको प्रयोग गरेर जस्तै: तो:ड्बो (रूख) लेख्ने प्रस्ताव गरियो।

यहाँ केही व्यञ्जनवर्णहरूको जोडाइको उदाहरणहरू दिइएका छन् :

स्युबा शब्द	नेपाली अर्थ
डाम्बा	गाला
ला:क्पा	हात
मे:न्दो	फूल

सेल्दोक तोः	दर्सिनढुङ्गो
माङ्बु	बढी
तोःङ्बो	रूख

स्युबा भाषामा शब्दको सुरुमा दुई वा तिनवटा व्यञ्जनहरू एकैसाथ आउँछन्। यी व्यञ्जनहरूको संयुक्ताक्षर निम्न अनुसार लेख्नको लागि प्रस्ताव गरियो। विशेष गरी तिनवटा व्यञ्जनवर्णहरूको संयुक्ताक्षर पढ्नलाई गाह्रो भएता पनि सही उच्चारणको प्रतिनिधित्व गर्ने भएकोले यसरी लेख्ने प्रस्ताव गरियो। जस्तै: **च्य्वाक** (चुप्पा), **स्य्वा** (घाउ) लेख्ने।

उदाहरणहरू:

स्युबा शब्द	नेपाली अर्थ
ल्हाः	देउता
ल्वा	फोकसो
ह्रील्मु	गोलो
हुडे	कुर्छु
ज्वाः	सिङ
ङ्याः	माछा
न्याः	गहुँ
च्यु	दश
छ्युङ्मा	श्रीमती

ज्याजे	राख्नु
पुःदो	लेख
ब्या	चामल
स्या	मासु
स्वा	धान
स्य्वा	घाउ
च्य्वाक	चुप्पा

संयुक्ताक्षर हुने व्यञ्जनहरूलाई एकैसाथ (तल-माथि) नलेखी अगाडि र पछाडी लेख्ने प्रस्ताव गरियो। जस्तै: आङ्गार नलेखी शुद्ध रूपमा आङ्गार लेख्ने।

उदाहरणहरू:

प्रस्तावित (शुद्ध)	अमान्य (अशुद्ध)	नेपाली अर्थ
आङ्गार	आङ्गार	चोलो
लेःङ्गो	लेःङ्गो	खबर
लाःक्ती	लाःक्ती	नगद
मीःन्ना	मीःन्ना	नत्र

तर 'र' व्यञ्जनवर्णको हकमा भने नेपाली लेखनशैली अनुसार नै लेख्ने प्रस्ताव गरिन्छ। उच्चारणमा सहजता र नेपाली लेखनशैलीसँग एकरूपता

गर्नको लागि यो प्रस्ताव गरिएको हो। जस्तै: प्याःड्मा नलेख्ने तर प्याःड्मा (भिङ्गा) लेख्ने। उदाहरणहरू:

स्युबा शब्द	नेपाली अर्थ
ब्रुन्दो	गेडा
प्रुःदो	लेख
प्रीउ	बाँदर
हुडे	कुर्छु
हील्मु	गोलो
गुर्सीड	उखु
गाक्स्याड	बर्को (पछ्यौरा)
फीर्च्या	फेरि
खुज्याम	ढुङ्गाको तावा
ज्वाः	सिङ्ग

अध्याय २

स्वरवर्णहरू

स्युबा भाषामा ५ वटा स्वरवर्णहरू छन्। यी स्वरवर्णहरूलाई देवनागरी लिपिमा जस्तै प्रयोग गरिन्छ। जसमध्ये इ-कारलाई चाहिँ 'ी' चिन्हले संकेत गर्ने प्रस्ताव गरिन्छ। जस्तै: गुरीइ (बिरालोले)।

स्युबा भाषाका स्वरवर्णहरू निम्न अनुसार छन्:

स्वरवर्णहरू	आ/ा	इ/ी	उ/ु	ए/े	ओ/ो
-------------	-----	-----	-----	-----	-----

स्युबा भाषाका स्वरवर्ण प्रयोग भएका केही शब्दहरू:

आ	स्युबा शब्द	नेपाली अर्थ
सुरुमा	आउ	काका
	आःबा	बुबा
	आःलुम	पानी रोटी
बिचमा	आलामु	केरा
	च्यादु	भाँचेछ
	पेदाम	कथा
अन्त्यमा	राःक्पा	नाम्लो
	च्याः	कुखुरा
	लेःप्ता	नेप्टो/नेप्टी

इ	स्युबा शब्द	नेपाली अर्थ
सुरुमा	इबी	बज्यू
	इल्दो	आँगन
	इःल्दुम	कुम्लो
बिचमा	डीःमा	घाम
	सीःड	बारी
	गुर्सीड	उखु
अन्त्यमा	खी	कुकुर
	गुरी	बिरालो
	तोजी	कोदालो

उ	स्युबा शब्द	नेपाली अर्थ
सुरुमा	उ	सास
	उटी	मुङ्की
	उःलुक	तान बुन्ने सामान
बिचमा	लुःक	भेडा
	कुःङ्मु	बेलुका
	खुर्पु	भारी

अन्त्यमा	बु	कीरा
	कार्मु	सेतो
	क्युःमु	सासु

ए	स्युबा शब्द	नेपाली अर्थ
सुरुमा	एः	छ
	एःन्डुबा	यस्तो
	एःना	भए
बिचमा	पेःमा	बालुवा
	प्रेकेन	बाँदर
	साःगेन्दी	खाने
अन्त्यमा	हे	आलु
	फे	आधा
	जाजे	चढ्नु

ओ	स्युबा शब्द	नेपाली अर्थ
सुरुमा	ओडे	बालक
	ओःमा	दूध
	ओल्दोक	घाँटी

बिचमा	सोदी	भाग्य
	डोम्बो	पाहुना
	पाकोक	बोक्रो
अन्त्यमा	रोः	साथी
	कोः	ढोका
	खो	उ

संयुक्त स्वरवर्ण

स्युबा शब्दहरूमा दुई वा तिनवटा स्वर ध्वनिहरू एकै साथ पनि उत्पन्न हुने गर्छन्। केही त्यस्ता संयुक्त स्वरहरूमा: आ+उ, आ+इ, ओ+इ, इ+उ, इ+इ, ए+उ+ए, आ+उ+ए, ओ+उ+ए आदि पाइन्छन्।

	स्युबा शब्द	नेपाली अर्थ
आ+उ	गाउरे	डकार
आ+इ	ल्हाःइ	देवताले
	माइ	मकै
ओ+इ	ओःङ्गोइ	आउँछ
	पेःगोइ	गर्छ
इ+इ	गुरीइ	बिरालोले
इ+उ	पीःउ	बाछा

ए+उ+ए	पे:उए	गर्छ
आ+उ+ए	थाउए	बुन्छ
ओ+उ+ए	सोउए	पाल्छ
	डोउए	जान्छ

अध्याय ३

आगन्तुक शब्दहरूको लेखनशैली

स्युबा भाषामा केही शब्दहरू अरू भाषाहरूबाट पनि आगन्तुक शब्दको रूपमा प्रयोग भएका छन्। ती शब्दहरूलाई स्युबा भाषाको वर्णमाला र लेखनशैली अनुसार नै जनाउने प्रस्ताव गरिएको छ। अर्थात् अन्य भाषाहरू (जस्तै: नेपाली भाषा) बाट लिइएका शब्दका हिज्जेहरूलाई स्युबा भाषाको मौलिक उच्चारण र वर्णमाला अनुसार लेख्ने प्रस्ताव गरेका छौं। तर स्युबा भाषाको वर्णमालामा नभएका वर्णहरू: घ, भ्र, ढ, ध, भ आएमा देवनागरी वर्णमालाको प्रयोग गर्ने प्रस्ताव गरेका छौं।

उदाहरणहरू:

स्युबा भाषाको हिज्जे	नेपाली भाषाको हिज्जे
तारा	तर
मान्तीरी	मन्त्री
कारान	कारण
आन्चाल	अञ्चल
जील्ला (क्या:ल्गाड)	जिल्ला
तारीका	तरिका
रा	र
पीलेन	प्लेन

भापा	भापा
सिक्छ्या	शिक्षा
बीभीसान	विभिषण
काक्छ्या	कक्षा
दुकुटी (सोःम)	दुकुटी

अध्याय ४

स्युबा वर्णमाला

स्युबा भाषाको उच्चारण अनुसार स्वरवर्णहरू र व्यञ्जनवर्णहरूलाई निम्न तरिकाले वर्णमालामा व्यवस्थित गर्न सिफारिस गरेका छौं। (यहाँ नेपाली भाषाबाट आएका आगन्तुक शब्दका ध्वनिहरू संलग्न गरेका छैनौं)। यी वर्णहरूलाई शब्दकोशको वर्णानुक्रम अनुसार निम्न तरिकाले राखिएका छन्। स्युबा भाषामा निम्न अनुसारका ५ वटा स्वरवर्णहरू छन्:

आ	इ	उ	ए	ओ
---	---	---	---	---

स्युबा भाषामा निम्न अनुसारका २४ वटा व्यञ्जनवर्णहरू छन्:

क	ख	ग	ङ
च	छ	ज	
ट	ठ	ड	
त	थ	द	न
प	फ	ब	म
य	र	ल	व
स	ह		

यदि स्युबा भाषा साम भोट लिपिमा लेख्ने हो भने, तल दिएको वर्णहरू प्रयोग गर्न सकिन्छ। सजिलोको लागि तलका वर्णहरूको क्रम माथिको देवनागरी वर्णमालाको क्रममा राखिएका छन्।

साम भोट लिपिका स्वरवर्णहरू:

अ	इ	उ	ए	ओ
आ	इ	उ	ए	ओ

स्युबा भाषामा साम भोट लिपिका व्यञ्जनवर्णहरू छन्:

क	ख	ग	ङ	च	क्ष	भय	डय
क	ख	ग	ङ	च्य	क्ष	भय	डय
त	थ	ध	न	ट	ठ	ड	ण
त	थ	ध	न	ट	ठ	ड	ण
प	फ	भ	म	व	व	र	य
प	फ	भ	म	व	व	र	य
र	ल	स्य	स	ह	आ		
र	ल	स्य	स	ह	आ		

अध्याय ५

विभक्ति र निपातको प्रयोग

यो अध्यायको मुख्य उद्देश्य भनेको स्युबा भाषामा मूल शब्दसँग जोडिने विभक्तिहरू कसरी लेख्ने भन्ने बारेमा प्रस्ताव गर्नु हो।

नाम शब्दसँग आउने विभक्तिहरू

स्युबा भाषाका नाम शब्दहरूमा धेरै प्रकारका विभक्तिहरू जोडिन सक्छन्। तल विभिन्न किसिमका नाम शब्दहरूसँग विभक्तिहरूका उदाहरणहरू देखाइएका छन्। ती विभक्तिहरू नाम शब्दसँग जोडेर लेखिएका छन्:

स्युबा शब्द				नेपाली अर्थ
खीम	+	ला	खीमला	घरमा
खीम	+	लाड	खीमलाड	घरमा पनि
खीम	+	क्या	खीमक्या	घरहरू
खीम	+	गीइ	खीमगीइ	घरले
खीम	+	ले	खीमले	घरदेखि
खीम	+	लाःम्ले	खीमलाःम्ले	घरबाट
खीम	+	गीदी	खीमगीदी	घरको
खीम	+	मीजीक	खीममीजीक	घरदेखि

खीम	+	थुप	खीमथुप	घरसम्म
खीम	+	थोला	खीमथोला	घरमाथि
खीम	+	खाला	खीमखाला	घरमाथि
खीम	+	छ्योले	खीमछ्योले	घरमुनि
खीम	+	नाःङ्ला	खीमनाःङ्ला	घरभित्र
खीम	+	फीला	खीमफीला	घरबाहिर
खीम	+	छ्योले	खीमछ्योले	घरपट्टि
खीम	+	सुःरला	खीमसुःरला	घरछेउमा/घरनजिक
खीम	+	डीमु	खीमडीमु	घरसँग

यसरी मूल शब्दको अन्त्यमा आउने व्यञ्जनसँग विभक्ति जोडिएको अवस्थामा उक्त व्यञ्जनमा आधा अक्षर वा हलन्तको प्रयोग नगर्ने प्रस्ताव गरियो। जस्तै: **खीमला** लेख्ने तर **खीम्ला** नलेख्ने। नेपाली भाषामा पनि यहीँ तरिकाले विभक्तिहरू नाम शब्दसँग जोडिएका हुन्छन्। जस्तै: रामले, घरमा।

क्रिया शब्दसँग आउने परसर्गहरू

स्युबा भाषाका क्रिया शब्दहरूमा धेरै प्रकारका परसर्गहरू (प्रत्ययहरू) जोडिन सक्छन्। तल विभिन्न किसिमका क्रिया शब्दहरूसँग जोडिने परसर्गहरूका उदाहरणहरू देखाइएका छन्।

क्रिया शब्दहरूमा परसर्ग जोड्दा व्यञ्जनहरूको आधा रूप वा हलन्तको

प्रयोग गर्नुपर्छ। जस्तै: छ्याम्गे लेख्ने, छ्यामगे नलेख्ने। नेपाली भाषामा पनि क्रिया शब्दहरू यसैगरी (जस्तै: निल्नु) लेख्ने गरिन्छ।

ती परसर्गहरूलाई क्रिया शब्दसँग जोडेर लेखिएका छन्:

स्युबा शब्द	पे:जे	पे:गें	पे:सी	पे:क्योक
नेपाली अर्थ	गर्नु	गर्छु	गर्ज्यो	गरेको

स्युबा शब्द	पे:देरा एः	पे:गोइ	पे:गेन्दी	पे:उके
नेपाली अर्थ	गर्दैछ	गर्छ	गर्ने	गर्थ्यो

स्युबा शब्द	ले:ङ्जे	ले:ङ्गें	ले:ङ्सी	ले:ङ्क्योक
नेपाली अर्थ	गाउनु	गाउँछु	गायो	गाएको

स्युबा शब्द	ले:ङ्देरा एः	ले:ङ्गोइ	ले:ङ्गेन्दी	ले:ङ्गुके
नेपाली अर्थ	गाउँदैछ	गाउँछ	गाउने	गाउँथ्यो

स्युबा शब्द	छ्याम्जे	छ्याम्गें	छ्याम्सी	छ्याम्क्योक
नेपाली अर्थ	नाच्नु	नाच्छु	नाच्यो	नाचेको

स्युबा शब्द	छ्याम्देरा एः	छ्याम्गोइ	छ्याम्गेन्दी	छ्याम्गुके
नेपाली अर्थ	नाच्दैछ	नाच्छ	नाच्ने	नाच्थ्यो

निपात शब्दहरू

स्युबा भाषामा निपात शब्दहरूलाई अन्य शब्दहरूसँग नजोडीकन अलग्गै लेख्ने प्रस्ताव गरिन्छ। उदाहरणहरू:

स्युबा शब्द	नेपाली अर्थ	स्युबा उदाहरण	नेपाली उदाहरण
लो	रे	ओःड्दु लो	आएछ रे
दी	चाहिँ	स्युबाक्या दी	स्युबाहरू चाहिँ
		डाः दी	म चाहिँ
की	कि	यीःम्बा की	हो कि
का	पो	खो का	उ पो
		साःना का	खाए पो
ले	त	मिःडे ले	होइन त
रा	नै	डाः रा	म नै
नी	नि	मीःडे नी	होइन नि

अध्याय ६

संयुक्त शब्दहरू

स्युबा भाषामा कहिलेकाहीं नाम शब्दहरू एक अर्कासँग जोडिएर संयुक्त नाम शब्द बन्दछन्। यसरी नै कहिलेकाहीं नाम शब्दसँग र क्रिया शब्द मिलेर क्रिया पदावली बन्छ भने मुख्य क्रिया र सहायक क्रिया मिलेर संयुक्त क्रिया बन्छ।

संयुक्त नाम शब्दहरू

स्युबा भाषामा संयुक्त नाम शब्दहरू पनि छन्। संयुक्त नाम शब्दहरूमा दुई वटा अलग नाम शब्दहरू जोडिएर आउँछन्। ती अलग नाम शब्दहरूको आ-आफ्नै अर्थ पनि हुन्छन्। जबकि संयुक्त रूपले जोडिएर बन्ने संयुक्त नाम शब्दको छुट्टै अर्थ हुन्छ। यसरी बन्ने संयुक्त नाम शब्दहरू जोडेर वा शब्दहरूको बिचमा ‘-’ चिन्ह राखेर लेख्ने प्रस्ताव गरेका छौं।

उदाहरणहरू:

स्युबा शब्द	नेपाली अर्थ
नोरस्याः / नोर-स्याः	धनसम्पत्ति
फारछुर / फार-छुर	यता उता
मेःछ्यु / मेः-छ्यु	आगो-पानी
पीःजाआमा / पीःजा-आमा	सुत्केरी

माःइपाःलाड / माःइ-पाःलाड	गाई भैंसी
सीःड्साखाःड्सा / सीःड्सा-खाःड्सा	घरजग्गा

यसरी पहिलो नाम शब्दको अन्त्यमा आउने व्यञ्जनसँग अर्को नाम शब्द जोडिएको अवस्थामा उक्त व्यञ्जनमा हलन्त वा आधा अक्षर प्रयोग गर्नु नपर्ने सिफारिस गरिन्छ। जस्तै: नोरस्या लेख्ने, नोस्या नलेख्ने।

क्रिया पदावली

स्युबा भाषामा नाम शब्द र क्रिया शब्द संयुक्त रूपमा जोडिएर पनि आउन सक्छन्। नेपाली भाषामा जस्तै स्युबा भाषामा पनि क्रिया पदावली शब्दहरूलाई छुट्टै लेख्ने प्रस्ताव गरियो।

उदाहरणहरू:

नाम		क्रिया	क्रिया पदावली	नेपाली अर्थ
ना	+	क्याल्जे	ना क्याल्जे	कसम खानु
डोःछा	+	पेःजे	डोःछा पेःजे	लाज लाग्नु
रोः	+	पेःजे	रोः पेःजे	सहयोग गर्नु
याजा	+	लाःड्जे	याजा लाःड्जे	चिलाउनु
सेम	+	थेकेन	सेम थेकेन	मन पर्ने
डेटाप	+	क्याःप्चे	डेटाप क्याःप्चे	चिप्लनु

स्योप	+	क्युःर्चे	स्योप क्युःर्चे	भूटो बोल्नु
-------	---	-----------	-----------------	-------------

पेःजे	+	सेम	+	एः	पेःजे सेम एः	गर्न मन छ
पेःगेन	+	ताम	+	एः	पेःगेन ताम एः	गर्ने कुरा छ

सहायक क्रियाहरू

अन्य प्रकारका मौखिक संरचनामा दुई वटा क्रियाहरूको पूर्ण रूप निर्माण भई तिनीहरू गाँसिएका हुन्छन्। जसमा पहिलो क्रियाले मूल अर्थ दिन्छ भने दोस्रो क्रियाले त्यसको केही वास्तविक अर्थ बोकेको हुन्छ। नेपाली भाषामा यस्ता संयुक्त क्रिया लेख्दा अलग लेख्ने गरिएता पनि स्युबा भाषामा चाहिँ संयुक्त रूपमा लेख्नको लागि प्रस्ताव गरिन्छ।

उदाहरणहरू:

मूल क्रिया		सहायक क्रिया	संयुक्त क्रिया	नेपाली अर्थ
पेः	+	कोःउए	पेःकोःउए	गर्नु पर्छ
	+	खुँ	पेःखुँ	गर्न सक्छु
	+	तेर्के	पेःतेर्के	गरी दिन्छु
	+	च्युगौँ	पेःच्युगौँ	गर्न लगाउँछु
छ्याम	+	कोःउए	छ्यामकोःउए	नाच्नु पर्छ

	+	खुँ	छ्याम्खुँ	नाचन सक्छु
	+	तेकेँ	छ्याम्तेकेँ	नाची दिन्छु
	+	च्युगेँ	छ्याम्च्युगेँ	नाचन लगाउँछु

अध्याय ७

विराम चिन्हहरूको प्रयोग

सामान्य नेपाली भाषामा प्रयोग गरिएका विराम चिन्हहरू नै स्युबा भाषामा पनि प्रयोग गर्न प्रस्ताव गरिन्छ। विराम चिन्हको अगाडि खाली ठाउँ राखिँदैन। यहाँ स्युबा भाषामा विराम चिन्हहरूको प्रयोग गरिएका केही उदाहरणहरू यस प्रकार देखाइएका छन्:

।	पूर्ण विराम	डाःइ तो साःसी। (मैले भात खाएँ।)
?	प्रश्न वाचक चिन्ह	ख्योइ तो साःबा? (तिमीले भात खायौ?)
!	विस्मयादिबोधक चिन्ह	ए होइ! (ओहो!)
,	अल्प विराम	डाःइ दुर्मा, तो, डोजे ओले स्या साःसी। (मैले दाल, भात, साग र मासु खाएँ।)
;	अर्ध विराम	डाःइ तो साःसी; नीङ्मारकीइ खुरा साःसी। (मैले भात खाएँ; निङ्मरले रोटी खानुभयो।)
:-	विसर्ग र धर्सो	दी क्युक्या सोःनाः- डोजे, केप्स्याल

	ओःले कोक्पा । (निम्न कुराहरू खानुहोस्: साग, अदुवा र लसुन।)
--	--

यहाँ दुईवटा समूह गरी स्युबामा प्रत्यक्ष कथन र अप्रत्यक्ष कथन (वा भनाइ) लाई विराम चिन्हहरूको प्रयोग सहित प्रस्तुत गरिएको छ। प्रत्यक्ष कथनमा कसैको भनाइलाई उद्धरण चिन्ह भित्र समेट्ने गरिन्छ। जब कि अप्रत्यक्ष कथन वा भनाइहरूमा उद्धरण चिन्हको प्रयोग गरिँदैन। उदाहरणहरू यस प्रकार छन्:

प्रत्यक्ष कथन	खोइ लासी, “ची ख्योइ तो साबा?” (उसले भन्यो, “के तिमीले भात खायौ?”)
दोस्रो प्रकारको प्रत्यक्ष कथन	खोइ लाःसी, “ची ख्योइ आःमाइ के कोःबा? खुङ्गीइ लाःसी, ‘ख्योइ तो सोः।’” (उसले भन्यो, “के तिमीले तिम्रो आमाको आवाज सुन्यौ? तिनले भनिन्, ‘तिम्रो भात खाऊ।’”)
अप्रत्यक्ष कथन	खुङ्गीइ आःमाइ खुङ्ला तो सान ताम लाःसी। (उसको आमाले उसलाई भात खाने कुरा बताइन्।)

अध्याय ८

स्युबा भाषाको कथा

तल लेखिएको स्युबा भाषाको कथामा प्रयोग गरिएका शब्दहरू प्रस्तावित लेखनशैलीको लागि उदाहरण बनेका छन्।

करिब ४० वर्ष अगाडि लिखित यी कथाहरूका स्रोत व्यक्तिहरू श्री नोर्पु स्युबा तामाङ र गुरू रिन्जी लामा स्युबा हुनुहुन्छ। यी कथाहरूलाई यस कार्यशालामा केही संशोधन गरी स्युबा भाषाको लेखनशैली अनुसार प्रस्तुत गरिएको छ।

१ गुरी ओःले चैनगीइ पेदाम

डीःमा चीक चैन युःदेरा ओःड्दुलो। ओःले चैन ओःड्सुना गुरी तोःड्बो खाला जादी तेःतीके लो। चैनगीइ गुरीला लाःसी “ए गुरी डाःलाड तोःड्बो खाला जाजे लोप्ना।” ओःले गुरीइ लाःसी, “दीखो चैनगीइ लेःगा मीःडे लाःतु लो।” चैनगीइ लाःसी, “लोप्मातेर लाःप्ना डाः ख्योला साःगे।” ओःले ओःडेले लाःती गुरीइ चैनला तोःड्बो खाला जाजे लोप्तेर्सी लो। फीचर्या जाजे चीक्रा लोप्तेर्सी पाःपचे लोप्मातेर। जाजे लोप्तेर्ती गुरी छ्योड्सी। ओःले चैनगीइ लाःसी, “डाःला गुरीइ जाजे चीक्रा लोप्तेर्सी पाःपचे लोप्मातेर।” ओःले चैनगीइ तीड्ला गुरीला लाःसी, “ख्योइ डाःला फे चीक्रा लोप्तेर्सी फे लोप्मातेर।” ताःमीःजीक ख्योइदी क्याक्पा फेनाड साःगे लाःतु लो। ओःसोङ्गारा गुरीइ क्याक्पा ताङ्गासुना इप्ती ताङ्गोइ।

बिरालो र बाघको कथा

एकदिन एउटा बाघ घुम्दै आएछ रे। अनि बाघ आउँदा बिरालो रूखमाथि चढेर बसेको थियो रे। बाघले बिरालोलाई भन्यो, “ए बिरालो, मलाई पनि रूख माथि चढ्न सिकाइदे।” अनि बिरालोले भन्यो, “यो बाघले गर्ने काम होइन।” अनि बाघले भनेछ, “सिकाइदिइनस् भने म तँलाई खान्छु।” अनि बिरालोले पनि हुन्छ त भनेर बाघलाई रूखमाथि चढ्न सिकाइदिएछ रे। तर चढ्न मात्र सिकाइदिएछ, भर्न सिकाइदिएनछ, चढ्न सिकाएर बिरालो त्यहाँबाट भागेछ रे। अनि बाघले भन्यो, “मलाई बिरालोले चढ्न मात्रै सिकाइदियो, ओर्लन चाहिँ सिकाइदिएन।” अनि पछि बाघले बिरालोलाई भन्यो, “तैँले मलाई आधा मात्रै सिकाइस्, आधा सिकाइदिइनस्। आजदेखि तेरो गुहु मात्र भेटे पनि खाइदिनेछु” भनेछ रे। त्यसैले बिरालोले हग्दा लुकाएर हग्छ।

२ आङ्छीरीङ स्युबाइ पेदाम

डीःमा चीक आङ्छीरीङ स्युबा रीःला चा तुप्काला काःल्दु लो।
डोगासुना-डोगासुना रीःला लेप्तु लो। रीःला लेप्तीमाराङ फाला छुर्ला
तादु लो। तागासुना ताङ्बुइ तोःङ्बो चीकला मेःन्दो माःर्मुरा स्यार्ती दुलो।
ओःले खुःङ्गीइ लाःसी, “एहोइ! काःन्डुबा माःर्मु मेःन्दो!” मेःन्दोइ रूवा,
जीप्कोसी लाःती काःल्दु लो। ओःले ओ तोःङ्बोला जाकोःसी लाती
जाजे छोल्लु लो। ओःले खुःङ्गीइ सेमला ओः तोःङ्बोला तोःम एःस्वाँ
लाःती छोर्ती म्याःके लो। तीङ्ला जाजे छोल्लासुःना तोःङ्बोखाले तोःम
फीर्ती खुङ्ला काःप्काला ओःङ्दु लो। खुङ्ला माःङ्बुरा जीबा लाःङ्दु
लो। खुःङ्गीइदी सुङ रोः म्याःके लो। ताः तीःरीङ एःजेबारादु तीःरीङ

डाःला तोःमगीइ साःनदुबा लाःती डाङ्दु लो। ओःले खुःडसाःला तोःम लेप्तु लो। तोःम लेप्मीःजीक खुःङ्गीइ गेबु-गेबु तोःमगी नामज्योला जुम्दी ताबु जादी खेःतु लो।

प्याःइ सुःर्ला क्याल्दीमाराड प्याःले टोःक्टेइ तेर्ती रीलताङ्दु लो। ओःले खुःङ्गीइ मीःन माःङ्बुरा टाःम्क्योक दुबा।

आङ्छिरीङ् स्युबाको कथा

एकदिन आङ्छिरीङ् स्युबा वनमा घाँस काट्न गएछ। जाँदा जाँदा वनमा पुगेपछि यता उता हेरेछ। यता उता हेर्दाखेरि एउटा गुराँसको रूखमा रातो फूल फुलिरहेको देखेछ। अनि उसले “ओहो! कस्तो रातो फूल, यसको रस खानु पर्‍यो” भनेर गएछ। अनि त्यो रूखमा चढ्नु पर्‍यो भनेर तयार भएछ, तर उसलाई त्यो रूखमा भालु छ भनेर थाहा थिएन। पछि रूखमा चढ्न आँटेको बेलामा रूख माथिबाट एउटा भालु उफेर उसलाई टोकन आएछ। उसलाई धेरै डर लागेछ। उसको कोही साथी रहेनछ। अब आज यतिकै हो, आज मलाई भालुले खाने भयो भनेर आत्तिएछ। त्यसबेला उसको छेवैमा भालु आइपुगेछ। भालु आइपुगेपछि उसले भटपट भालुको कान समातेर घोडा चढेर भालुलाई भीरतिर पुर्‍याए छ। भीरमा पुर्‍याएपछि लात्तीले हानेर भीरबाट लडाइदिएछ। त्यस दिनदेखि उसको नाम धेरै फैलिएको हो।

३ टाः ओःले लुःन्डीइ पेदाम

डीःमा चीक टाः ओःले लुःन्डी फ्रेतु लो। ओःले लुःन्डीइ टाःला लाःतुलो,

“ए होइ डाःइ टोःबोका दुबा।” ओःले टाःइ लुःन्डीला लाःसी, चीले टोःबो लाःकोइबा? मीःडे, डाःइ टोःबो ख्यारा इःडे लाःती लुःन्डीइ लाःतु। ओःले टाःइ ओःडेले ख्या ओःले डा तीःरीडमीःजीक टोःबो काःल्सी लःतुलो। ओःले लुःन्डीइ टाःला लाःसी, तीःरीड उः ओःमातो साःकोँ टोःबो लःतु लो। ओःले टाःइ लाःसी, “ची पेःदी साःन्दीले उःइ?” टाःला लुःन्डीइ लाःतु, “कोःरी चीकला डोगा ओःला कोःरीइ ल्हा क्योडगोइ ल्हा क्योड्सुःना ओःमातो योउए।” टाः ओःले लुःन्डी ताम लाःतेरा लाःम्ला ओःडदु लो। लुःन्डीइ टाःला लाःसी टोःबोदी कोःरीइ तोःड्ला काःल्दी फाःदी-फाःदी सीःगेन चादो ओः तेःकासुना कोःरालुक्या थाम्जेर टाःसीसी लाःती तागाला डोउए। ओःतेःकासुना डाः थाप्ले ओःमातोइ नेकी तुःदी छ्योडे टोःबोदी गेःबु-गेःबु उःतोँ लातु लो। ओःले ओःमातो छेःचे छोलसुना टाःदी काःल्दी कोःरीइ कोःतोःड्ला फाःदी-फाःदी सीगेन चादु लो। ओःले ओः कोःरालुक्या थाम्जेर टाः सीसी लाःती तुःगाला काःल्दु लो। तीड्ला लुःन्डीइ थाप्ले ओःमातोइ नेकी क्यादी छ्योड्सुँ ओःले टाःदी गेबु-गेबु उःसी। ओःले ओः कोःरालुक्या तक्योक तक्योक काःल्सी। टाः ओःले लुःन्डीइ ओः ओःमातो नेःम्बुले साःसी लो।

कालिज र स्यालको कथा

एकदिन कालिज र स्यालको भेट भएछ। अनि स्यालले कालिजलाई भनेछ “ओहो! मेरो मीतज्यू पो हुनुहुँदो रहेछ।” अनि कालिजले स्याललाई भनेछ, “स्याले मलाइ किन मीतज्यू भन्छ?” स्यालले, “होइन, मेरो मीतज्यू तपाईँनै हुनुहुन्छ” भनेछ। अनि कालिजले, “हुन्छ त, तपाईँ र म आजदेखि मीत भयौँ” भनेछ। अनि स्यालले, “आज हामीले खीर

खानु पर्छ, मीतज्यू!” भनेछ। अनि कालिजले भन्यो, “हामीले के गरेर खाने?” अनि स्यालले कालिजलाई भन्यो, “एउटा गोठमा जाऔँ र त्यो गोठमा गोठधुप गर्छन्। अनि गोठधुप गर्दाखेरी खीर पकाउँछन्” भनेछ। अनि कालिज र स्याल कुरा गर्दै बाटोमा आएछन्। स्यालले कालिजलाई भन्यो, “मीतज्यूचाहिँ गोठको अगाडि गएर भट्याक भट्याक गरी मरी टोपल्लुस, त्यतिबेला गोठालाहरू सबै कालिज मरेछ भनेर हेर्न जान्छन्, त्यति बेला म अगेनुबाट खीरको भाँडो टिपेर भाग्छु। अनि मीतज्यूचाहिँ छिटो छिटो उड्नुस्” स्यालले भनेछ। अनि खीर पाक्ने बेला भएपछि कालिज गएर गोठको अगाडि भ्याटक् भ्याटक् गरीटोपलेछ। अनि त्यतिबेला सबै गोठालाहरू कालिज मरेछ भनेर टिप्न गएछन्। स्यालको पालो अगेनुबाट खीरको भाँडो टिपेर भागेछ, कालिज पनि छिटो छिटो उडेछ। अनि गोठालाहरू हेरेको हेरेकै भएछन्। स्याल र कालिजले खीर मजाले खाएछन् रे।

४ छाकुमा आःमा ओःले तोःजी पुःइ पेदाम

ताःड्बु युःल चीकला आःमा सीक्योक तोःजी पुः चीक एःकेँ लो। खुङ्गी आःबाइ छाकुमा आःमा ख्योङ्दीकेँ लो। तीङ्ला छाकुमाआःमाइ खुङ्ला याःबु माबेदु लो। केःङ्जे साःजे मातेर्दु लो।

ओःले डीःमा चीक छाकुमा आःमाइ खुङ्ला छ्याक्योक थोड तेर्ती लाड मोगाला सीःङ्ला ताङ्दु लो। ओःले लाड च्याम्दी मोदेरा पेःसुना थोड छ्यासी लो।

ओःले खीमला काःल्दी छाकुमाआःमाला थोड छ्यासी लाःतु लो। ओःले खुङ्ला छाकुमाआःमाइ माःड्बु रोप्तु ओःले साःजेड मातेरदु लो। ओःले

तीङ्गला फीच्च्याड तोःजीला छ्यु नेःङ्गाला ताङ्गु लो। ओःले छ्यु लेःङ्गाला ताङ्गासुना छाकुमाआःमाइ केःक्योक कालीड ताङ्गु लो। लुःङ्बाला लेप्ती छ्यु सेःकासुना कालीड केःक्योक थोङ्गी। ओःले खुङ्गी सेम माःङ्बुरा सुक्याप्तु। तीङ्गला एःन्दुले ठीःवा चेकासुना डाःइ आःमा सीदी काःल्सी, खीमला डोगा लाःप्ना छाकुमाआःमाइ रोप्कोइ। ताः डाः च्याःज्युङ्माइ मीःलीला डोकोःसी लाःतीमारड रीःला काःल्दु लो। डीःमाला डोगा लाःप्ना छाकुमा आःमाइ थोङ्गोइ ताःदी कुःङ्मु डोकोःसी लाःती रीःला काःल्दु लो। नाःमछेःती च्याःज्युङ्माइ मीःलीला काःल्सी लो। ओःले तीःङ्साड ओः च्याःज्युङ्मा केतेङ्गासुना एःन्डाले केतेङ्गोइ। थोड छ्याःसी, कालीड केःसी। कुःमु नुःप्ला छाकुमा आःमाइ त्याःसी।”

सौतेनी आमा र टुहुरो केटाको कथा

उहिले एउटा गाउँमा आमा नभएको एउटा टुहुरो केटो थियो रे। उसको बाबुले सौतेनी आमा ल्याएको थियो रे। अनि उसको सौतेनी आमाले उसलाई राम्रो गरिनन् रे। लाउन खान दिइनन् रे।

अनि एक दिन सौतेनी आमाले उसलाई भाँचेको हलो दिइकन गोरु जोत्न बारीमा पठाएछन्। अनि उसले गोरु नारेर जोत्न थाल्दा हलो भाँचिएछ रे। अनि घरमा गएर सौतेनी आमालाई हलो भाँचियो भनेछ रे। अनि उसलाई सौतेनी आमाले धेरै कुटेछिन् र खान पनि दिइनछिन् रे।

अनि पछि फेरि टुहुरालाई पानी लिन पठाइछिन्। सौतेनी आमाले पठाउँदाखेरि फुटेको ढुङ्ग्रो पठाइछिन्। त्यो टुहुरो खोलामा पुगेर पानी थापेर हेर्दा ढुङ्ग्रो फुटेको देख्यो। अनि उसको मन धेरै दुखेछ। पछि यसो

विचार गरेर मेरो आमा मर्नु भयो, घर जाऊँ भने सौतेनी आमाले कुट्टिछन्। बरु म चराको जुनी लिएर जान्छु भनेर वनमा गएछ रे। अनि दिनमा जाऊँ भने सौतेनी आमाले देखिछन्, राती जानु पर्‍यो भनेर वनमा गएछ रे। रात परेपछि चराको जुनी लियो रे। अनि अचेल त्यो चरा कराउँदा यसरी कराउँछ: “हलो भाँच्यो, ढुङ्ग्रो फुट्यो, बेलुका रातमा सौतेनी आमाले धपाइन्।”

५ क्याःल्बु ओःले मान्तीरीइ पेदाम।

ताःड्बु क्याःल्बु चीककीइ मान्तीरी काःजेबा च्याड्बु दुबाकी लाःती तजेला सेमला ठीवा चेतु लो। ओःले ओः मान्तीरीइ मीःन छ्यापालीड् दुबा। ओःले क्याःल्बुइ लाःक्पा नाःड्ला छ्यापालीड् चीक इप्ती लाःतुलो। ओःले डाःइ लाःक्पा नाःड्ला ची एःपा लोःप लाःमाःखु लाःप्ना डाः ख्योला सेरा-सेकेँ लाःतु लो। क्याःल्बुइ ओःन्डुले सेरा-सेकेँ लाःकासुना मान्तीरीइ सेम माःइबा काःल्सी। ओःले मान्तीरीइ लाःतु मीःइ लाःक्पा नाःड्ला ची एःपा सुइ डोःसेखुँ। ओःले फीच्च्या क्याःल्बुइ लाःप्ना लोःप मीःन लाःप्ना सेरा-सेकेँ लाःतु। ओःले तीःरीड् छ्यापालीड् क्याःल्बुइ लाःक्पाला सीगेन काःल्सी लाःतुलो। ओःले मान्तीरीइ ओःन्डा लाःकासुना क्याःल्बुइ उटी सीदु। सीगासुना क्याःल्बुइ लाःक्पाला मान्तीरीइ छ्यापालीड् थोड्दु। ओःले मान्तीरी सेन्दु लो।

राजा र मन्त्रीको कथा

उहिले एउटा राजाले मन्त्री कत्तिको चलाख छ भनेर मनमा विचार गरेछन्। त्यो मन्त्रीको नाम फट्याङ्ग्रे रहेछ। अनि राजाले एउटा

फट्याङ्गो मुठीमा लुकाएर भनेछन्, “लौ, मेरो हातमा के छ? भन” भन्न सकिनस् भने म तँलाई मारिदिन्छु भनेछ। राजाले त्यसो भन्दा मन्त्रीको मनमा नराम्रो लाग्यो।

अनि मन्त्रीले भन्यो, “अर्काको हातमा के छ, कसले जान्न सक्छ?” अनि फेरि राजाले भने, “भन, नत्र भने मारिदिन्छु।” अनि मन्त्रीले आज फट्याङ्गो राजाको हातमबाट मर्ने भो भनेछ। अनि मन्त्रीले त्यसो भन्दा राजाले मुठी फुकाएछन्। मुठी फुकाएको बेलामा राजाको हातमा मन्त्रीले फट्याङ्गो देखेछन। अनि मन्त्री बाचेछन्।

६ सा नाःङ्ला नोःर डेक्योक पेदाम

ताःङ्बु युःल चीकला, सा नाःङ्ला नोःर एःकेन दुबा लो। ओः नोःर रामेछाप डोसा लाःम्ला थाल्लेरी लाःसा काःङ्ला तेङ्क्योक लो।ओःले ओःला तीःङ्साड होप काःल्दी एः। ओःला ताःङ्बु युःल एःकेन दुबा लो। ओःला पुःर्माङ्क्या, तेःक्योक लो। "ओःले खुङ्क्याला क्याःल्बुइ माक क्याःप्ती त्याःदु लो।" त्याःगासुना नोःर सा नाःङ्ला लुदी छ्योङ्दु लो। ओःतेकासु खुङ्क्याइ छर्क्यु-फुर्क्युक्या एःकेन दुबा लो। "ओः क्याइ छर्क्यु- फुर्क्युक्याइ मीलामला नोःर एः लाःती थोङ्दु लो।" ओःले मीलाम थोङ्दी, ल्हा-ल्हु क्योङ्दी कुःङ्मु दार्ती काःल्दु। दार्ती डोगासुना - डोगासुना नोर एःसाला लेप्तु लो। ओःले कोदी तागासुना, मीलामला थोङ्क्योक च्योःङ्ग्रा डेतु लो। ओःले तेङ्दी खेर्क्योक लो। ओःले ओःला तीःङ्साड होप एःलो।

जमिनमुनि धन भेटेको

उहिले एउटा गाउँको जमिनमुनि धन थियो रे। त्यो जमीनमुनि भएको धन रामेछाप जाने बाटोमा, थाल्लेरी डाँडाबाट भिकीएको थियो रे। आजकल त्यो ठाउँमा खाडल छ। त्यहा उहिले गाउँ थियो रे। त्यहाँ राई लिम्बुहरू बसेको थिए रे। त्यसबेलामा राजाले उनीहरूलाई लडाईं गरेर धपाएका थिए रे। धपाउँदाखेरि तिनीहरूको धन जमीनमा गाडेर भागेछन् रे।

अनि तिनीहरूको सन्तानहरू थिए रे। तिनीहरूको सन्तानले धन छ भनेर सपनामा देखेछन् रे। अनि सपनामा देखेर राती देवी-देवताहरू पुकार्दै काम्दै जाँदाखेरि, धन भएको ठाउँमा पुगेछन्। त्यहाँ खनेर हेर्दा सपनामा देखेको जस्तो नै भेटेछन् रे। अनि भिकेर लगेछन् रे। अचेल त्यस ठाउँमा खाडल नै छ।

७ रोः लाःङ्क्योक पेदाम

माःङ्बुरा तोःङ्गीइ ताम इःडे। युःल चीकला मेःन्दा चीक मीः सीदु लो। ओःले ओः युःलगीइ लेःलामलाःम्ले ओः सीक्योक मीःला थाःमाइ काःङ्ला खेर्ती सादु। ओःले कुःङ्मु ओः सीक्योक मीः लाःङ्दी खीमला ओःङ्दु। ओःखोइ ओःखीमगीइ कोःप्तार मीःक्याला देदु, ओःले देक्योक मीःक्या ओःतेकासुनारा थाम्जेर सीदु। डार्तोच्योङ्ग्रा युःलबाक्या ओःला ओःङ्दी तागासुना ओः खीमगीइ मीःक्या थाम्जेर सीक्योक थोःङ्दु। ओःले तोःङ्गीइ डीःमुरा साःसीःङ्क्योक रोःङ् फीर्च्या रील्लेक्योक थोङ्दी थाम्जेर यामाछाक काःल्दु। ओःमीःजीक ओःतेसुनारा ओःला सीक्योक कोःप्तार(थाम्जेर) मीःक्याला ओः काःङलारा खेर्ती साःदु। तारा फीर्च्याङ् ओः रोः तोःङ्ला च्योःङ्गरारा लोःदी ओःङ्दु। ओःले

तोःङ्ला च्योःङ्रारा देगासुना ओः युःलगीइ मीःक्या माःङ्बुरा सीदी
सीःङ्दु। ओः रोः डीःमाला सीउदु ओःले कुःङ्मु थाङ्मैथाङ्मा लाःङ्दी
ओःङ्दी माःङ्बुरा युःलबाक्याला देदी सेकुदु। युःलगीइ मीःक्या क्याफेरा
सीसीङ्मीःजीक हालेदी मेःन्दा चीक खेबु लामाखेन्पोला केःक्याप्ती
ख्योङ्दु। ओः लामाइ ओः युःलला ओःङ्दी डाकोःम्दी तोःर्चे, टीःल्बुइ
ओः लाःङ्दी ओःङ्क्योक रोःला क्याःप्तु। एःन्डुले तोःर्चेइ क्याःप्कासुना
ओः रोःइ उ थाक्पा छेक्योक राःराले छेतु। ओःमीःजीक ओः रोः नाःमाङ्
लाःङ्दी माःयोङ्दु। ओःमीःजीक युःलबाक्या केःदाङ्क्याःप्ती थाम्जेर
डीक्ती, ओः लामाला खादा ज्यादी ज्याल्देन पेदु।

मरेको मान्छे जगेको कथा

धेरै पहिलेको कुरा हो। एउटा गाउँमा एकजना मान्छे मरेछ रे। अनि त्यस
गाउँको चलान अनुसार त्यो मरेको मान्छेको लास नजिकैको डाँडामा
लगेरा जलाएछन्। अनि राति त्यो मरेको मान्छे उठेर घरमा आएछ। उसले
त्यो घरको परिवार सदस्यहरूलाई छोएछ र छोएको जति तत्काल सबै
जना मरेछन्। भोलिपल्ट गाउँलेहरू त्यहाँ आएर हेर्दाखेरि त्यस घरको
परिवार सदस्यहरू सबै जना मरेको देखेछन्। अनि अघिल्लो दिन जलाई
सकेको लास पनि फेरी लडिराखेको देखेर सबै जना छक्क परेछन्।
त्यसपछि तत्कालै ती सबै लासहरूलाई त्यहिँ डाँडामा लगेर पोलेछन्।
तर फेरी पनि लास पहिले जस्तै जागेर फर्केर आएछ र गाउँको धेरै
जनालाई पहिले जस्तैगरी छोएकोले धेरै मान्छेहरू सखाप भएछन्। त्यो
लास दिउसो मर्दो रहेछ र राती पटक-पटक जागेर गाउँका धेरै
मान्छेहरूलाई छोएर मर्दो रहेछ। गाउँका अधिकांश मानिसहरू स्वाहा
भएपछि उनीहरूले आजित हुदै एउटा प्रख्यात लामा गुरूलाई बोलाएर

ल्याएछन्। लामाले पनि त्यस गाउँमा आएर मन्त्र जपी बज्र, घण्टाले त्यो उठेर आएको लासलाई प्रहार गरेछ। यसरी बज्रले हान्दाखेरि डोरी छिनेको जस्तैगरी त्यो लासको सास छिनेछ। त्यसपछि भने त्यो लास कहिल्यै पनि फर्केर आएनछ। त्यसपछि गाउँलेहरू खुसीका साथ सबै मिलेर ती लामाको ठूलो सम्मान गरेछन्।

८ तोःमगीइ काःप्योक पेदाम

डीःमा चीक नोप्रा युःल्ला पीःउ चीक तोर्तु। ओःले दोरोङ्गे आःबा, पुः पीःउ छोल्गाला काःल्दु। केःला ठुसा लुःङ्स्योरले मार फार्केनले आःबा, छुर्केनले पुः ओःले खी, पीःउ छोल्देरा काःल्दु। डोगासुना राःक्तोक लुङ्बाला लेप्ती, तागासुना फार्केनले तोःङ्बो चीककीइ डाक्ले, तोःम ओःङ्गा थोःङ्सी लो। ओःले तोःम ओःङ्दी दोरोङ्गेइ लाःक्पाला मुःर्तु, पुङ्बाला मुःर्तु क्याप्लाड मुःर्तु लो। ओःले पुःइ चीपेबा लाःती डाङ्दी-डाङ्दी केतङ्गासुना, ओःले तोःम छ्योङ्दु। ओःले पुःइ तागाला डोसुना, आःबा सीजे छोल्दीदु। आःबा सीजे छोल्दु लाःती पुःइ लुःङ्बाला काःल्दी, ताकीला छ्यु ख्योःङ्दी तेर्तु। तीङ्ला पुःइ लाःक्पाला जुम्दी, खीमला ख्योःङ्दु। खीमला लेप्चे छोल्सुना पुःकेतेङ्सुना, खीमगी मीक्याई छोर्तु। ओःले चीकाःल्बा लाःकासुना आःबाला तोःमगीइ काःप्ती तेःमेइ सेतुबा लाःतु। ओःले तीङ्ला युःलबाक्या तागाला काःलसुना, सीजे छोःल्दीदु। थाम्जेर पेःदी खीमला क्याल्दी केःला पीती तागासुना स्यवा थोःङ्सुना माःङ्बु मागा ताङ्दु। ओःले, लामा माइलाला फेदीला मेन चाल्गाला ताङ्दु। ओःले जार्मनगीइ मीः ‘मोनीका’ लाःकेन्दीइ माथान काःङ्ला मेन तेज्यादीकेन दुबा। ओःले ओः मेन टुःल्दी, दावा डाला ओःमीइ स्यवा टाःसी। ओःले तीःङ्साड ओःमीला

तोःमगीइ काःप्क्योक च्योःड्रा मेःथोड एःलो ।

भालुले टोकेको घटनाको कथा

एकदिन नोप्रा गाउँमा एउटा बाछा हराएछ । अनि दोरोङ्गे र उसको छोरा बाछा खोज्न भनि गएछन् । लुगा धुने खोला उँधो पारीबाट बाबु र वारीबाट छोरा कुकुर र बाछा खोज्दै गएछन् । जाँदाखेरि घर्ती खोलामा पुग्दाखेरि, पारीपट्टि एउटा रूखको फेदबाट भालु आएको देखेछन् । भालु आएर दोरोङ्गेको हातमा टोकेछ, पाखुरामा पनि टोकेछ, पछाडि पनि टोकेछ रे । अनि छोराले के भएछ भनेर आत्तिएर कराउँदा, त्यतिबेला भालु भागेछ । नि छोरा हेर्न जादाखेरि बाबु मर्न आँटेको रहेछन् । बाबु मर्न आँटेको रहेछन् भनेर छोराले खोलाबाट टोपीमा पानी ल्याएर दिएछ । पछि छोराले हातमा समाएर घरमा ल्याएछ । घरमा पुग्ने बेलामा छोरा कराउँदा घरको मानिसहरूले चाल पाएछन र के भयो? भन्दाखेरि बाबुलाई भालुले टोकेर झण्डै मारेको भनेछ । अनि पछि गाउँलेहरूले हेर्न जाँदाखेरि मर्न आँटेको रहेछन् । सबै जना मिलेर घरमा पुज्याएर लुगा खोलेर हेर्दा धेरै घाउ भएको देखेछन् । अनि लामा माइलालाई फेदीमा औषधि खोज्न पठाएछन् । त्यहा एकजना मोनिका भन्ने जर्मनको मानिसले माथन डाँडामा औषधि दिइ राखेको रहेछन् । अनि त्यो औषधि लगाएर, पाँच महिनामा त्यो मानिसको घाउ निको भयो । अनि आजकल त्यो मानिसलाई भालुले टोकेको जस्तो देखिदैन रे ।